

EU-mosaik

En analys av de svenska riksdagspartiernas diskurser kring EU

Teodora Werngren

Abstract

Who influences our notion of the European Union? This paper examines the Swedish discourse of the European Union. The study shows how the Swedish parties in the Riksdag (Parliament) build up the picture of the European Union, including and excluding aspects and issues after their interests.

The discursive theory of Laclau and Mouffe is used in order to conceptualize and analyze the discursive constitution of the Swedish view on the European Union. The theory is of great importance for the analysis, stating that the social reality is constructed by us humans, by our statements and acts. Using a theory-based qualitative analysis of the texts published on the parties' web pages, I show which issues can be seen as accepted by all, and which issues they are struggling about. The main areas of disagreement and consensus are pointed out. The study also discusses the central role of Sweden and the Swedish identity in the discourse. The findings show that the discursive struggle is fought between the EU-sceptical and the EU-friendly parties.

Nyckelord: EU, diskursteori, diskursiv analys, svenska riksdagspartier

Antal ord: 9.842

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställningar	1
1.2	Material	2
1.3	Begränsningar	3
1.3.1	Urval av partierna	3
1.3.2	Lissabonfördraget	4
1.3.3	Media och allmänhetens bild av EU	4
1.3.4	Identitet	4
1.3.5	Makt	5
1.4	Disposition	5
2	Teori och metod	6
2.1	Diskursteori	6
2.1.1	Diskursanalys i ett teoretiskt perspektiv	6
2.1.2	Laclau och Mouffes diskursteori	7
2.2	Diskursiv analys som undersökningsmetod	8
2.3	Definitioner	9
2.4	Operationalisering	10
2.4.1	Sveriges centrala roll	11
3	Analys	13
3.1	Diskurserna – hur beskriver partierna EU?	13
3.1.1	Analogikedjan	14
3.2	Den diskursiva kampen	21
3.2.1	Sveriges plats i diskursen	27
3.2.2	Det diskursiva fältet	28
4	Slutord	30
5	Referenser	31

Förteckning över tabeller

Tabell 1. Centerpartiets diskurs om EU
Tabell 2. Folkpartiets diskurs om EU
Tabell 3. Kristdemokraternas diskurs om EU
Tabell 4. Moderaternas diskurs om EU
Tabell 5. Miljöpartiets diskurs om EU
Tabell 6. Socialdemokraternas diskurs om EU
Tabell 7. Vänsterpartiets diskurs om EU
Tabell 8. De svenska riksdagspartiernas diskurser om EU:s ekonomi (sammanfattning)
Tabell 9. De svenska riksdagspartiernas diskurser om EU:s utrikespolitik (sammanfattning)
Tabell 10. De svenska riksdagspartiernas diskurser om demokrati och EU (sammanfattning)
Tabell 11. De svenska riksdagspartiernas diskurser om miljöfrågor (sammanfattning)
Tabell 12. De svenska riksdagspartiernas diskurser om samarbete (sammanfattning)

1 Inledning

Riksdagsåret 2008/2009 är en viktig period avseende EU-politiken. I juni 2009 är det val till Europaparlamentet. Direkt därefter, den 1 juli 2009 tar Sverige över EU:s ordförandeklubba efter Tjeckien.

Men vad tänker du på när du hör ordet EU? På samarbete eller på korruption? På öppna gränser mellan medlemsländerna eller på de flyktingar som desperat försöker ta sig igenom EU:s yttre gräns? På fred och demokrati eller på en enorm byråkratisk apparat? Idag är alla svenskar medvetna om att EU påverkar väldigt många aspekter av våra liv. Men vad är EU egentligen, som har ett sådant inflytande? Den bild som du har av EU är skapad av våra politiker. De berättar för oss vad EU är och bör vara. De kan självklart inte säga till dig vad du ska tycka om EU, men genom att måla upp bilen efter deras egna syften påverkar de dig.

Den skapande processen, som får dig att associera EU med vissa sociala och politiska fenomen kallas för diskurs. Genom att studera de svenska riksdagspartiernas diskurser kring EU ser vi hur bilden om EU byggs upp av de små beståndsdelarna, liksom en mosaik vars små fragment bildar en hel bild. Denna bild är skapad av dem som har makten att bestämma vad som ska diskuteras och hur frågorna ska diskuteras. De har ett viktigt verktyg att arbeta med: att bestämma innehållet och gränserna för vad som är diskutabelt och vad som kan sägas. Och hur just din bild av EU formas.

1.1 Syfte och frågeställningar

Denna uppsats har som mål att beskriva och analysera hur den svenska bilden om EU gestaltas och formas av de mest betydelsefulla politiska aktörerna, riksdagspartierna. Uppsatsen fokuserar på den skapande processen, och vill visa hur den politiska diskursen formas av partierna, genom att inkludera och utsluta vissa frågor. Jag har som mål att visa hur bilden av EU skapas, hur begreppet EU fylls med innehåll och hur dess gränser dras.

Uppsatsens analys och diskussioner leds av följande frågeställningar:

- Hur kan den svenska EU-diskursen beskrivas? Vilka centrala element kan påvisas ingå i diskursen?
- Finns det uttryck för en ”diskursiv kamp” i form av meningsmotsättningar mellan de svenska riksdagspartiernas bild av EU? Om ja, hur gestaltas dessa inom diskursen?

Frågorna är relevanta att få svar på eftersom europapolitiken formas genom att forma bilden om EU. Inte minst i tider som nu, då EU står i fokus, är det av intresse att kunna se vad det är vi egentligen talar om när vi talar om EU och hur den bilden skapas. Även om det är lätt att inse att vi alla inte kan vara överens om normativa frågor kring europeisk politik, baseras diskussionen alltid på uppfattningen att vi tänker på samma sak när vi hör ordet EU. Men gör vi verkligen det? Troligen inte helt och hållet. Därför är det viktigt och intressant att studera den process som skapar och för den delen även begränsar vad vi associerar till när vi tänker på EU. Jämförelsen mellan partiernas diskurser i EU-frågan kommer förhoppningsvis att visa hur olika samma fenomen kan beskrivas.

Uppsatsen har en beskrivande karaktär, med diskursteorin som grund.

1.2 Material

Valet av material är alltid avgörande för en studie, inte minst för en så textnära analys som denna. Med studiens mål i sikte hade jag ambitionen att välja ut texter som har som mål att informera allmänheten och de andra riksdagspartierna om ens egen uppfattning om och inställning till EU.

Sådan information återfinns i sin mest koncentrerade och samtidigt informativa form på partiernas hemsida under rubriken ”Vår politik” eller dylikt. Urvalet av texterna gjordes med tanke på deras syfte, som är att informera och därmed visa partiets egen bild om EU. Dessa texter är lättillgängliga för allmänheten och bör därmed vara en förstahandskälla för den vanliga väljaren som vill orientera sig hur partierna ställer sig i EU-frågan. Dessutom är dessa texter ofta en sammanfattning av material som finns tillgängliga på annat sätt (t.ex. i samband med valkampanjer).

Material som också kunde vara av intresse att studera, men som jag valde att inte inkludera i studien är debatten som hölls i Riksdagen den 20 november 2008 angående ratificering av Lissabonfördraget. Det som kunde tala för detta material är att en avgörande sammandrabbning bör äga rum mellan de konkurrerande partierna och debatten var ett ypperligt tillfälle att ta strid för frågor som respektive parti ansåg vara viktiga i EU-frågan. Vid läsning av detta material visade det sig dock att debatten handlade i en mycket stor del om frågan av effekterna av det s.k. Laval-målet, vilket skulle ge en ganska skev bild av den långsiktiga debatten. Även om den svenska arbetsrätten är en intressant del av EU-debatten, är den i mycket mindre grad dominerande idag än det var vid just denna tidpunkt. Dessutom innehåller materialet mycket upprepning av vad som finns på partiernas hemsidor.

1.3 Begränsningar

För att en studie ska kunna bli tillräckligt djupgående är det nödvändigt att göra vissa begränsningar. Begränsningarna syftar till att tydligt avgränsa ämnet och frågorna som man försöker besvara.

Det är på sin plats att betona att uppsatsen inte har som mål att söka förklaringar till partiernas agerande. Det finns åtskilliga teorier som har sitt fokus på att förklara varför partierna agerar som de gör (se t.ex. Erlingsson m.fl. 2005:62-102). Jag har inte heller som mål att analysera hur den information som människorna får uppfattas. Inte heller kommer jag att analysera vilka konsekvenser just denna bild kan få och hur andra möjliga resultat skulle kunna påverka de politiska besluten.

I detta avsnitt redogör jag för de övriga grunderna som ledde till att forma denna studie.

1.3.1 Urval av partierna

Det var nödvändigt att ta ett beslut om vilka partier som skulle ingå i studien. Jag valde att inkludera de partier som har tillräckligt många väljare för att ingå i Riksdagen. Tanken är att ett parti som inte uppnår denna gräns inte heller har möjlighet att i tillräcklig utsträckning påverka den allmänna bilden om EU. I vissa fall kan man ändå ifrågasätta denna motivering. Nedan redovisar jag några funderingar som jag hade under arbetets gång.

Skulle Junilistan kunna anses påverka EU:s bild i Sverige? Partiet lyckades få 14,5 % av rösterna i det senaste valet till Europaparlamentet på grund av sitt EU-motstånd (Web 8). Det måste dock anses vara ett mycket tillfälligt inflytande. Partiet har aldrig lyckats få tillräckligt många röster för att kunna ta en plats i Riksdagen, och enligt prognoserna kommer det inte heller kunna behålla sina mandat i Europaparlamentet. Det är också tveksamt hur stort inflytande Junilistans diskurs har haft på den bild som vi idag har om EU. Den skapande processen kräver mer tid än några veckor i samband med valkampanjen.

Ett annat enfrågeparti som för närvarande ser ut att ha en ganska stor chans att ta en plats i Europaparlamentet är Piratpartiet. Piratpartiet har varit det parti som har fått mest uppmärksamhet under de senaste veckorna i samband med diskussionerna kring det så kallade IPRED-lagen och i samband med den uppmärksammade domen mot fildelnings sajten ”The Pirate Bay”. Partiet har vid flera tillfällen påpekat att dessa regleringar av Internet har sitt ursprung i EU-lagstiftning och därmed har fått igång en egen (specialiserad) diskussion kring EU-frågor. Förutom att ovanstående argument om det mycket begränsade inflytandet och tidsaspekten även kan appliceras på Piratpartiet, är det också av vikt att påpeka att partiets fokus inte ligger på EU-frågor.

Ett annat, kanske intressantare parti är Sverigedemokraterna. Deras politiska plattform är mycket bredare än enfrågepartiernas. Sverigedemokraterna ger de svenska EU-kritikerna en rejäl förstärkning. Jag hävdar dock att Sverigedemokraternas inflytande på den rådande EU-politiken är i dagsläget mycket litet. Sverigedemokraterna är främst kända som ett parti med fokus på invandrarfrågor. Deras ställningstagande i alla andra frågor överskuggas av deras högerextrema inställning. Det är dock värt att notera att det kommande EU-valet ses av många som SD:s generalrepetition inför riksdagsvalet 2010, vilket kan visa sig i att partiet kommer inför EU-valet att hårt gå ut och propagera för sin EU-politik. (Web 9)

1.3.2 Lissabonfördraget

Lissabonfördraget är en viktig fråga som många partier har tagit upp som ett fristående ämne bland europafrågorna. Jag har dock valt att bortse både från materialet (se ovan) och från partiernas resonemang kring denna fråga. Anledningen är inte bara att Lissabonfördraget redan har ratificerats av Sverige, och därmed kan ses som en avslutad diskurs, utan även att många aspekter är en upprepning av diskurserna kring andra frågor. Dessutom är kärnfrågorna, som demokratibrist och maktöverskjutning eller förenklade beslutsprocesser och större inflytande för det demokratiskt valda Europaparlamentet, återkommande inslag.

1.3.3 Media och allmänhetens bild av EU

Denna uppsats har inte som mål att studera varken hur den diskurs som de studerade partierna skapar eller den bild som de målar upp av EU uppfattas av media eller av väljarna. Målet är uteslutande att visa den skapande processen (diskursen).

Jag ser media som rapporterar partiernas kamp om bilden av EU som en diskurs i ett andra led. Naturligtvis påverkar media politikerna genom deras rapportering och tolkningar och naturligtvis påverkar de vilken bild väljarna får se till slut. Men jag ser denna process som ett andra steg i skapandet av vår sociala verklighet. Därför har jag valt att inte använda mig av tidningsmaterial eller av nyhetsrapporteringar i andra medier, liksom att utesluta material som kan ses som en tolkning av partiernas uttalanden om EU.

1.3.4 Identitet

Som bl.a. Bergström & Boréus påpekar det är diskursanalys som metod särskilt lämpad att användas för att visa identitetskonstruktioner. De menar att vid detta tillfälle blir maktfrågan aktuell i samband med att se hur vissa grupper marginaliseras eller får större inflytande än andra (2005:320).

Denna studie söker inte visa hur en identitet konstrueras. Den europeiska identiteten, dess existens och eventuella utveckling är inte föremål för min analys. Däremot är det ofrånkomligt att definitionen av EU påverkar (förstärker eller försvagar) den svenska identiteten. Studier tyder på att de nationella och europeiska identiteterna svårligen kan samexistera, den enas övertag leder till den andras försvagning (Stavrakakis 2005:68). Eftersom diskursens gränser måste dras någonstans (i detta perspektiv innanför eller utanför Sverige) blir konsekvensen att även svenskheten blir i förlängningen en del av diskursen. Mitt mål är att i största möjliga mån påpeka detta, utan att gå alltför långt ifrån ämnet. Det är samtidigt viktigt att vara medveten om att Sverige får en särskild plats i diskursen. Vid redovisningen av resultatet kommer jag att återkomma till denna fråga.

1.3.5 Makt

Många menar att diskursanalys är särskilt lämpad för att studera makt och även att dess främsta syfte bör vara att studera maktstrukturer. Diskursanalys i sig bygger på insikten om att språket har en tvingande karaktär på tankarna, vilket kan användas som ett medel för att utöva makt (Bergström & Boréus 2005:348-349).

I denna studie tar diskussionen om makt en mindre central position. Makt kan visserligen ses ta uttryck i kampen om att fylla begreppen med innehåll, att få dem att bli så starkt fixerade att vi uppfattar dem som naturliga. Diskurs handlar om processen att fylla ett begrepp med innehåll och själva begreppet diskurs definieras som denna kamp (se Winther Jørgensen & Phillips 2000:32). Denna skapande process innebär i viss mening att de som har möjligheten att påverka innehållet kan anses ha ett visst inflytande och därmed även makt över väljarna. Men jag vill betona att uppsatsen inte har som mål att visa vem makten hamnar hos som ett resultat av denna kamp, eller att analysera hur denna makt används. Studien begränsas till att se den skapande processen och inte dess konsekvenser.

1.4 Disposition

Uppsatsen börjar med en genomgång av teorin och metoden. Jag har ägnat ganska stort utrymme åt detta avsnitt, med tanke på hur viktig den är för analysen. Själva grundtanken med att studera korta textstycken och söka svar på frågor däri bygger på förståelsen och operationaliseringen av teorin. Avsnittet innehåller en presentation av teorin och visar sedan hur jag använder den som analytiskt redskap.

Nästkommande del redovisar resultaten och analysen. Här diskuterar jag även frågor som är nära relaterade till forskningsfrågorna, genom att använda mig av analysverktygen.

2 Teori och metod

Uppsatsen grundar sig på diskursteorins uppfattning om och syn på verkligheten. Med denna utgångspunkt är det på sin plats att närmare titta på vad teorin säger och hur den kan användas som vetenskaplig metod.

2.1 Diskursteori

2.1.1 Diskursanalys i ett teoretiskt perspektiv

Gemensamt för alla diskursanalytiska angreppssätt är att de utgår från ett socialkonstruktionistiskt sätt att se på världen. Kort kan man säga att den bygger på en kritisk inställning till självklar kunskap, där vår kunskap om världen inte kan betraktas som en objektiv sanning utan är en produkt av vårt sätt att uppfatta och kategorisera världen. Vår förståelse grundas på och begränsas av vårt kommunikationsverktyg, språket. Samtidigt påverkar människans historiska och kulturella arv hennes syn på världen. Enligt socialkonstruktionismen bildas kunskap i social interaktion och det finns ett klart och påvisbart samband mellan kunskap och social handling, vilket också gör att våra handlingar är beroende av den sociala världsbild vi har. Socialkonstruktionismen framhåller att vår kunskap och våra identiteter är föränderliga (kontingenta) och beroende av det sociala sammanhanget. Trots det är det viktigt att komma ihåg att man i diskursteorin ser det sociala fältets försök att skapa en regelbundenhet och att diskursen ämnar låsa kunskap och identiteter i konkreta situationer (Winther Jørgensen & Phillips 2000:11f). Diskursanalysen förutsätter att världen är socialt konstruerad och att språket är en del i denna konstruktion. Språket i detta sammanhang är inte bara till för att återge verkligheten utan bidrar också till att forma uppfattningen om denna verklighet (Bergström & Boréus 2005:305 och Winther Jørgensen & Phillips 2000:132). Det socialkonstruktionistiska synsättet kommer att fungera som en grund i min analys.

Diskursanalys, trots dess gemensamma syn på verkligheten, rymmer en del olika inriktningar som skiljer sig från varandra och kan delas in i olika skolor. Vissa forskare ser en förändring genom tiden (se Torfing 2005:5-9), medan andra pekar på de teoretiska skillnaderna mellan de olika skolorna (se Winther Jørgensen & Phillips 2000:7-30). Denna studie utgår från den diskursteori som Laclau och Mouffe har utarbetat (se Laclau & Mouffe 2008). Trots att de två sätten att kategorisera diskursanalyserna inte skiljer sig från varandra avsevärt,

och på flera punkter överlappar de varandra, kan det ändå vara värt att placera denna studie i relation till andra teoretiska utgångspunkter enligt båda modellerna.

Winther Jørgensen och Phillips kategoriserar de olika skolorna inom diskursanalys efter deras angreppssätt. Innan de beskriver skillnaderna pekar de på fyra punkter som alla dessa studier har gemensamt: 1. en kritisk inställning till självklar kunskap, 2. att världen är historiskt och kulturellt präglad och därför kontingent, 3. att vår kunskap om världen skapas i sociala processer samt 4. att det finns ett samband mellan kunskap och social handling (d.v.s. att vissa handlingar uppfattas som naturliga, medan andra som inte tänkbara i ett givet socialt sammanhang). De påpekar också att diskursanalysen har sina rötter i franska poststrukturalistiska teorierna. Om Laclau och Mouffe skriver de så här: "Ernest Laclau och Chantal Mouffes diskursteori [...] är den mest 'rena' poststrukturalistiska teorin i vårt urval. Teorin tar sin utgångspunkt i den poststrukturalistiska poängen att diskursen konstruerar den sociala världens betydelse, och att betydelsen aldrig kan låsas fast på grund av språkets grundläggande instabilitet." (Winther Jørgensen & Phillips 2000:11-13). Med andra ord är Laclau och Mouffes diskursteori den som tydligast bygger på föreställningen om att diskursen skapar verkligheten. Genom hur teorin sätter det analytiska fokuset är den också den mest abstrakta, som ser hela det sociala fältet som en del av diskursen.

Enligt den historiska kategoriseringen kommer först de undersökningar som använder enbart språket som sitt undersökningsmaterial, och Torfing kallar dessa för lingvistiska studier. Den andra generationen diskursanalyser baseras på de teorier som bygger på Michel Foucaults arbeten, och som ser diskursen i ett bredare perspektiv. Diskurs innefattar här flera sociala fält, inte enbart språket. Den tredje generationen innefattar i sin tur alla sociala företeelser som diskurs. Filosofiskt vilar den tredje generationens diskursanalyser på arbeten av Jacques Derrida samt av de post-strukturalistiska tänkarna. Torfing beskriver Laclau och Mouffe som de som har arbetat med att sammanfatta alla de tankar och idéer som den tredje generationens diskursanalys baseras på för att bygga en egen "konstgjord post-marxistisk, post-strukturalistisk och postmodern politisk teori" (Torfing 2005:6-9, citat i egen översättning).

2.1.2 Laclau och Mouffes diskursteori

Diskursteori i den formen som Laclau och Mouffe har utarbetat det baseras på uppfattningen om att alla sociala fenomen kan och ska betraktas som diskurs. Diskurs definieras som "en fixering av betydelse inom en bestämd domän" (Winther Jørgensen & Phillips 2000:33).

Av detta står det klart att språket inte enbart är ett verktyg att kommunicera med, utan även formar den sociala verkligheten. Men Laclau och Mouffe går längre i sin teori än någon annan före dem och de menar att allt är diskurs, inte bara den talade eller den skrivna texten.

Torfing pekar ut fem filosofiska grundantaganden som Laclau och Mouffes teori baseras på. Dessa antaganden är något abstrakta, men de visar grunderna i

teorin om en föränderlig värld och därmed om en föränderlig diskurs. Det första är att alla sociala handlingar sker mot en historiskt specifik diskursiv bakgrund. Med andra ord, allt vi tänker, säger eller gör bestäms av diskursen, som förändras och formas av det vi tänker, säger och gör. Det andra antagandet är att diskursen skapas genom hegemoniska strider. Målet med dessa strider är att etablera en politisk och moralisk ledning, en maktposition. Det tredje antagandet är att det finns en social antagonism, som inbegriper att "de andra" utesluts. Denna leder till att politiska gränser uppkommer som skiljer "oss" på insidan från "dem" på utsidan. Men denna gräns kan inte bli fast, utan ifrågasätts och förändras hela tiden. Det fjärde antagandet är att hegemonin störs och kan rubbas av händelser i omvärlden. Denna störning leder till att striden om diskursen aldrig upphör. Slutligen det femte antagandet är att störningen i den diskursiva strukturen gör att människan alltid söker att komplettera sin identitet. Vi alla kan på samma gång betraktas som arbetare, skattebetalare, föräldrar, barn, o.s.v., beroende på situationen. Därför kan diskursen aldrig bli helt avslutad, eftersom vi inte identifierar oss själva bara med ett av dessa begrepp. (Torfing 2000:13-17)

För denna studie har dessa teoretiska grunder två huvudsakliga påverkan. Det första är att studien måste ta hänsyn till och fokusera på kampen om att forma begreppet EU. Denna process är något levande, som inte kan ses avslutad. Det andra är att resultatet måste ses (om det ens uppnås) som en tillfällig fixering av diskursen. Dagens fixering av diskurserna kan och kommer att förändras med tiden.

2.2 Diskursiv analys som undersökningsmetod

Jag har valt att inte kalla min studie för diskursanalys, eftersom den inte är en renodlad sådan i den mening som Laclau och Mouffe beskriver den. All social interaktion är ju diskurs enligt Laclau och Mouffe, inte bara det språkliga.

Diskursanalysens syfte är att "*kartlägga de processer där vi kämpar om hur tecknens betydelse ska fastställas och där vissa betydelsefixeringar blir så konventionaliserade att vi uppfattar dem som naturliga*" (Winther Jørgensen & Phillips 2000:32, kursiv i original). Diskursanalysen lyfter fram frågor om samhället som annars tas för givna och därmed blir svåra att underkasta en studie. Den söker dolda strukturer som har ett normativt inflytande på människors synsätt och agerande. Analysen kan också ha som mål att finna hur de stridande diskurserna försöker fylla ord och uttryck med innehåll som passar just deras syften. (Esaiasson m.fl. 2007:240) Sett ur detta perspektiv är diskursanalys ett verktyg att hitta osynliga strukturer som bygger på att skapa normer, som i sin tur påverkar människors agerande. Ur detta perspektiv ska min analys ses som en diskursanalys, eftersom frågeställningarna syftar till att visa just den diskursiva kampen om begreppet EU.

Skillnaden som jag vill betona med att använda begreppet diskursiv analys istället för diskursanalys är bredden av material. I mån av utrymme kan denna studie kompletteras och utvecklas till en diskursanalys genom att inkludera ett

historiskt perspektiv och andra diskursiva uttryck än enbart text. Sådant kunde t.ex. vara symboler eller hur Europaparlamentets plenisal ser ut. Som det framgår av beskrivningen om diskursteorin ovan, menar Laclau och Mouffe att diskurs innefattar allt som är socialt konstruerat, inte enbart text. För att kunna kallas för en renodlad diskursanalys bör en studie därför inkludera ett mycket bredare urval av material, samt ett historiskt perspektiv som kunde placera den nuvarande diskursen i relation till en med tiden föränderlig värld.

Denna analys närmar sig metoden som kallas för innehållsanalys. Jag vill dock poängtera skillnaden. Innehållsanalys står inte i samma utsträckning på diskursteoretiska grunder som denna studie gör. Esaiasson m.fl. menar att diskursanalys är en underkategori till kvalitativ textanalys (2007:237ff). (Författarna diskuterar den kvalitativa textanalysen i motsats till den kvantitativa innehållsanalysen, som en annan sorts innehållsanalys, se 2007:220ff.) Jag hävdar dock att diskursanalys i sig är intimt knutet till diskursteorin som betonar en strukturalistisk syn på verkligheten och som också menar att språket har en större (tvingande) roll i skapandet av verkligheten än de andra textanalytiska metoderna har. I den meningen är min analys en diskursanalys. Jag stödjer mig helt på diskursteorins grundläggande uppfattning som ser fenomenet EU som en kamp mellan diskurserna som skapas av riksdagspartierna. Dessa, genom bland annat de studerade texterna, skapar det sociala fenomenet som vi uppfattar och kallar för EU. Men jag väljer kalla analysen enbart för diskursiv eftersom jag inser att utrymmet inte räcker till att genomföra en bredare studie som hade varit behövligt för att kunna kallas för diskursanalys.

2.3 Definitioner

Diskursanalys som metod är i sig en ganska teknisk undersökning av materialet, vilket kräver att man har en väl definierad begreppsapparat. Laclau och Mouffe definierar ett antal begrepp som knyts till diskursteorin, vilka även jag kommer att använda i denna studie. Den följande definitionslistan bygger på Bergström och Boréus samt Winther Jørgensen och Phillips analys av Laclau och Mouffes teori, och deras tolkningar av definitionerna.

Diskurs definieras enligt Laclau och Mouffe som kampen om att fylla ett begrepp med innehåll. Som Bergström och Boréus påpekar det, diskursanalys handlar mycket om att se de processerna som knyter tecken till en viss betydelse (2005:316). Denna studie fokuserar också på detta betydelseskapande process, genom att undersöka hur begreppet EU fylls med innehåll. Det önskade innehållet blir olika beroende på vem man frågar: en EU-skeptiker ser fienden i EU och vill troligen betona de negativa sidorna av ett svenskt medlemskap, medan en EU-sympatisör ser en möjlighet i ett EU-medlemskap och troligen vill visa fördelarna med ett nära samarbete. Denna i grunden ideologiska skillnad är själva förutsättningen för att en diskurs existerar kring EU. Om alla hade varit överens om hur EU ska ses i Sverige samt om relationen mellan Sverige och EU, hade det aldrig uppkommit en kamp om hur EU ska ses, tolkas och definieras.

En **nodalpunkt** är ett centralt tecken kring vilket andra tecken ordnas och från vilket (i sin relation till nodalpunkten) de får sin betydelse. Nodalpunkten ger på så sätt mening till de andra begreppen, och för tillfället låser de diskursen. Diskursen utesluter således andra möjliga betydelser som tecknen kan ha, och även andra möjligheter hur de kan vara relaterade till varandra. Denna process, hur diskursen konstrueras kallas **artikulation**.

Element är ett tecken som är utsatt för försöken att definieras. I motsats till element kallas de tecken vars betydelse är fixerade för **moment**. En diskurs etableras genom att ett elements betydelse formas kring ett antal nodalpunkter. Man kan se elementen och momenten som knutarna i ett fiskerät, som genom sitt förhållande till varandra får mening.

På detta sätt finns det ett flertal möjligheter som diskursen utesluter. Dessa kallas för det **diskursiva fältet**.

Flytande signifikanter är de element som i en särskilt hög grad blir föremål för den diskursiva kampen, eftersom de är särskilt öppna för att knytas till olika betydelser. (Bergström & Boréus 2005:314ff samt Winther Jørgensen & Phillips 2000:33ff).

I denna studie är EU en nodalpunkt. Kring detta begrepp ordnas andra begrepp t.ex. Sverige, samarbete, inre marknad, m.m. Själva diskussionen om EU får först mening om vi knyter samman dessa begrepp. EU betraktas dessutom även som den flytande signifikanten, vars betydelse det tvistas om. Studiens mål är, enligt ovan teknisk definition, att se hur den flytande signifikanten ”den Europeiska Unionen” får innehåll (eller vars definition diskursen kretsar kring). Begrepp som är knutna till diskursen genom att de fyller elementen med innehåll är momenten, vars definition inte är utsatta för någon tvist, utan ses som mer eller mindre fixerade i detta sammanhang. Hur dessa diskurser blev fixerade kommer inte att undersökas i denna uppsats. Det diskursiva fältet är alla begrepp som partierna försöker utesluta ur diskursen. En kamp uppstår naturligtvis om det diskursiva fältet dem emellan. Till exempel ses ett begrepp som maktöverskjutning som det diskursiva fältet för ett EU-vänligt parti (alltså uttrycket ”maktöverskjutning” utesluts ur diskursen), medan ett EU-skeptiskt parti ser det som själva innehållet. Det finns självklart även saker i det diskursiva fältet som samtliga svenska partier är överens om. Sådant kan vara barnuppfostran eller skattehöjning. Även om dessa begrepp kan ha en länk till EU är de inte till för att fylla den flytande signifikanten med innehåll i detta sammanhang.

2.4 Operationalisering

Diskursanalys som metod ska inte förväxlas med den teknik som innefattar textanalysen. Även om analys av text är en grundläggande del av diskursanalysen, är det viktigt att inte sätta likhetstecken mellan metoden och tekniken. Metoden innefattar en större idélära, som grundas på teorierna som presenteras ovan.

För att kunna genomföra studien behöver jag ett väl genomtänkt analysredskap. Studien ser på den Europeiska Unionen som ett diskursivt

fenomen. Inom diskursanalysen förkommer det mycket få konkreta analysverktyg, eller färdiga mallar att använda. Winther Jørgensen och Phillips menar att genom att integrera de olika diskursteoretiska perspektiven måste forskaren själv utarbeta sitt eget anpassade verktyg för varje enskild forskningsfråga (2000 kap. 5).

Det praktiska arbetet börjar med en genomläsning av texterna. Jag letar efter centrala begrepp som partierna knyter till EU. Några av dessa begrepp knyts i sin tur till andra begrepp (för att förtydligas, förklaras eller definieras). Genom att hitta de uttrycken som textens författare anser vara otydliga eller vara i behov av att förtydligas framträder de elementen som fylls med mening genom momenten. Resultatet av denna process redovisas schematiskt i en tabell.

I analysen kommer jag att använda ett verktyg som kallas för **analogikedjor** och som i kort kan beskrivas som att söka efter hur fenomenet EU beskrivs av partierna som ett problem – orsak – lösning (Bergström & Boréus 2005:336, med hänvisning till Mörkenstam 1999). Analogikedjorna skapas genom att binda samman element i en diskurs kring nodalpunkterna. Genom analogikedjan framträder den bild som diskursen handlar om (den diskursiva kampen), samtidigt som de sätter gränser för vad som inte ryms inom diskursen (det diskursiva fältet). Analogikedjorna utgör därmed ett bra redskap när man vill visa hur bilden om ett socialt fenomen skapas (Winther Jørgensen & Phillips 2000:50ff; Bergström & Boréus 2000:337ff; Mörkenstam 1999:58ff).

I det praktiska arbetet letade jag således efter elementen. Ett begrepp ansågs vara ett element om dess innebörd förtydligades eller förklarades med andra begrepp (momenten). Dessutom var det viktigt att elementet hade en logisk koppling till EU.

Efter genomläsning av samtliga texter börjar ett tydligt mönster att framträda, där det syns vilka element som är vanligen förekommande. Det är logiskt tänkbart att anledningen till att elementen upprepas hos de flesta partier är att just dessa begrepps innebörd och definition råder det tvist om. På detta sätt har jag en god förhoppning om att kunna visa om det förekommer en diskursiv kamp och hur den ser ut kring EU. Skulle resultatet visa att inga gemensamma element förekommer, utan partierna är mestadels överens om hur uttrycken ska tolkas, då får slutsatsen bli att det inte förekommer någon diskursiv kamp.

Diskursordning är ett begrepp som används för att beskriva hur de olika, från varandra avgränsade diskurserna förhåller sig till varandra. Man kan säga att genom att studera diskursordningen fokuserar man på ”var det råder strid mellan olika diskurser – och vilka självklarheter som alla diskurser är eniga om” (Winther Jørgensen & Phillips 2000:135). I denna studie utgör de olika partiernas diskurser de avgränsade delarna som ska jämföras. Att studera diskursordningen är som att jämföra och lägga samman pusselbitarna för att tydligare kunna se helheten.

2.4.1 Sveriges centrala roll

Sverige och svenskheten har en särskild plats i den diskursiva bilden om EU. Det är av avgörande betydelse för diskursen om partiet ser Sverige som ”vi” i motsats

till EU, som då blir ”de andra”. Det är därför intressant att studera vilken plats Sverige får i de olika partiernas EU-diskurs.

I motsats till denna diskurs kan ställas fallen där Sverige beskrivs som en integrerad, aktiv och kraftig aktör i EU som kan påverka och förändra. Naturligtvis begränsas diskursen på olika sätt i de två fallen. Om Sverige ses som motsats till EU, dras diskursens gränser till EU utanför Sverige. I det andra fallet blir gränsen snarare EU som en politisk enhet där även Sverige inkluderas.

3 Analys

Undersökningens resultat kommer att presenteras i detta avsnitt. Som det redan framgår av ovan metodavsnitt, är det viktigt att poängtera att denna diskursiva analys är en mycket textnära studie av materialet. Läsaren bör ha i åtanke att resultatet är baserat på en begränsad del av verkligheten och därför är det inte generaliserbart. Undersökningens material är ett axplock ur ett större sammanhang, ur en veklighet som består av flera sammanhängande delar. Resultaten som redovisas här ska därför inte ses som ”sanningar” utan som mina svar på de i uppsatsen ställda frågor.

Jag vill också rikta uppmärksamheten mot problematiken med kvalitativa analyser, som bygger på författarens bedömningar. Det är väldigt viktigt att vara medveten om sin egen närvaro och om omöjligheten i att vara helt objektiv i sina bedömningar. Diskursteorin i sig är ju kritisk till ”rätt” och ”fel” kunskap. Den som utför en diskursiv analys måste visa insikt i att tolkningen av materialet och slutsatserna man drar är ens egna reflektioner som påverkas och färgas av ens egna tidigare erfarenheter. Det är mycket svårt, om inte omöjligt, att förhålla sig helt objektivt till materialet och till frågeställningarna. En annan forskare, med andra tidigare erfarenheter och en annan ideologisk övertygelse hade kanske tolkat materialet annorlunda vilket skulle kunna leda till andra resultat och slutsatser.

I denna uppsats har jag tagit fasta på vad Esaiasson m.fl. påpekar om all kvalitativ textanalys, nämligen hur viktigt det är vid läsningen av texten att man fokuserar på att söka svaren på de ställda frågorna (2007:243). Det låter kanske som en väl självklar uppmaning, men lösningen på problematiken om författarens närvaro och objektivitet måste finnas i att man medvetet söker svar på de ställda frågorna i texten och ifrågasätter innehållet ur sitt eget perspektiv. I största möjliga mån måste man bortse från annat budskap som kan vara distraherande. På detta sätt förblir undersökningen vetenskaplig, och resultatet kan med stor sannolikhet anses vara intersubjektivt.

Redovisningen börjar med en schematisk uppställning av hur de olika partiernas diskurser ser ut.

3.1 Diskurserna – hur beskriver partierna EU?

Partiernas diskurser presenteras nedan. Jag började arbetet med att peka ut nodalpunkten och den flytande signifikanten: EU. EU är ju inte bara det tecken

som knyter samman alla begrepp, utan även det begrepp som alla vill fylla med just sitt innehåll.

Nodalpunkten knyter samman elementen, som i sin tur ska fyllas med innehåll genom momenten (av tecken vars diskurs ses som fixerad i detta sammanhang). Vid läsningen av texterna letade jag därför efter elementen som partierna vill knyta till EU. Dessa element i sin tur fylls med olika innehåll, genom att knyta dem till de olika momenten. Den eventuella diskursiva kampen kan således sägas handla om hur partierna på olika sätt försöker fixera elementens innebörd (och därmed även EU:s innebörd) genom att ge elementen en allmänt accepterad definition. När elementens diskurs är fixerad, blir nodalpunkten en naturligt sammanfattande del av verkligheten, som innehåller just de elementen med just den innebörden som partierna vill den ska innehålla.

3.1.1 Analogikedjan

Partier som är EU-positiva ser EU som en lösning på befintliga problem, medan de EU-kritiska ser EU som orsaken till samma problem. Analogikedjan kan på detta sett hjälpa till att förklara innehållet i diskursen. I analysen av texterna kommer jag därför att i varje enskilt fall lyfta fram och titta på hur analogikedjan kan beskrivas.

Tabellerna 1-7 visar hur de svenska riksdagspartierna försöker fixera EU:s diskurs.

Tabell 1. Centerpartiets diskurs om EU		
Nodalpunkt och flytande signifikant	Element som kopplas till noden	Moment som fyller elementet
EU	Globala frågor / EU:s utrikespolitik	Fred Handel Brottsbekämpning Miljö Utveckling Minska klyftorna Bistånd Generös asylpolitik
	Demokrati	Jämställdhet Inflytande Byråkrati Maktkoncentration Smalare men vassare EU Legitimitet Respekt för människor Ansvarsutkrävande Delaktighet
	Federalism	Maktfördelning

		Icke-centralisering Subsidiaritetsprincipen
	EMU	Självständig Riksbank Kris Kontroll Folkomröstning
Källa: Web 1		

Centerpartiet säger sig självt ha en positiv inställning till EU men är emot ett svenskt medlemskap i det monetära samarbetet. Deras diskurs kan ses fokusera kring fyra element: globala frågor/EU:s utrikespolitik, demokrati, federalism och EMU.

Centern säger sig ha målet att förändra EU till ”smalare men vassare”. Budskapet förklaras så här: ”[v]assare i de stora samarbetsfrågorna, avstå från de små”. Vilka de ”stora” och ”små” frågorna är framgår inte av texten. Däremot nämns det i ett tidigare stycke att det syftas på partiets ”kritiska syn på all form av maktkoncentration och byråkrati”. Begreppet ”smalare men vassare EU” ses alltså som ett moment, som ingår i en mer allmän diskussion kring demokratifrågor.

Allmänt kan man säga att Centerns bild betonar de positiva sidorna av EU, men samtidigt säger de att det finns en del som de vill förändra. Trots partiets positiva inställning, är bilden de målar upp om EU inte helt positiv.

Analogikedjan kan ses som att problemet är vissa delar av EU (som Centerpartiet vill förändra), orsaken är EU:s demokratibrist och stora byråkrati, och lösningen är de av partiet föreslagna ändringar inom EU.

Tabell 2. Folkpartiets diskurs om EU		
Nodalpunkt och flytande signifikant	Element som kopplas till noden	Moment som fyller elementet
EU	Ekonomi	EMU Stark valuta Ekonomisk tillväxt
	Frihet	Möjligheter Mänskliga rättigheter Skapa fred
	Demokrati	Rättvisa Utveckling
	EU:s utrikespolitik	Motverka krig, förtryck, fattigdom och terrorism Utvidgning Human flyktingpolitik
	Samarbete	Gemensamma lösningar på gemensamma problem Internationell brottslighet Klimatförändringarna
	Miljö	Tuff politik Bindande regler

	Jordbrukspolitik	Konsument Hälsa Avreglering
Källa: Web 2		

Folkpartiet är ett mycket EU-vänligt parti. De betonar i texterna partiets liberala värderingar, vilket innefattar ett fritt Europa. Det som är intressant i Folkpartiets diskurs är dess betoning på det gemensamma: ”[g]emensamma lösningar på gemensamma problem”. Detta förutsätter en nära koppling mellan EU och Sverige. Deras diskurs visar att momenten som ska fylla elementen är övervägande positiva. Partiets positiva inställning avspeglar sig alltså även i deras diskurs.

Analogikedjan kan tolkas som att problemen uppstår utanför EU och drabbar oss alla och lösningen är samarbetet: ”Europas länder – till och med de största – är för små för att på egen hand klara de utmaningar Europas folk nu står inför”. Folkpartiet ser EU som lösningen och inte som problemet.

Tabell 3. Kristdemokraternas diskurs om EU		
Nodalpunkt och flytande signifikant	Element som kopplas till noden	Moment som fyller elementet
EU	Samarbete	Gemenskap Fredlig konfliktlösning Gemensamma intressen Mångfald Konkurrensfrågor Miljö
	Solidaritet	Medmänniskor Bekämpa världsfattigdom och sjukdomar
	Demokrati	Demokratiskt styre Mänskliga rättigheter
	Ekonomi	Gemensam valuta Konkurrenskraft Jobb skapas
	EU:s jordbrukspolitik	Reform
Källa: Web 3		

Kristdemokraterna säger sig vara positiva till EU eftersom ”[s]olidaritet, medmänsklighet och omtanke känner inga gränser”. Det som utmärker Kristdemokraternas diskurs är att de använder begreppet ”samarbete” hela elva gånger i ett textstycke om 376 ord totalt. De beskriver samarbetet inom EU med moment som ”tätt”, ”nära”, ”mödosam process”, ”framgångsrikt” och ”unik konstruktion”. Många frågor som hos andra partier ses som ett eget område inbegrips hos Kristdemokraterna i samarbetsbegreppet, som t.ex. miljö och fred. Därför blir också Kristdemokraternas diskurs utmärkande, eftersom de använder få element, men desto fler moment. Detta gör att diskursen blir mer fixerad än hos

de andra partierna. En sådan diskurs ses som mer stabil från början (Winther Jørgensen & Phillips 2000:137).

Partiet bygger sin diskurs främst på att det från början var kristdemokrater ute i världen som startade det europeiska samarbetet. Problemen som uppstår är världsomfattande, och samarbete kan lösa dem. Samtidigt påpekar Kristdemokraterna att de vill behålla ländernas ”särart”. Efter denna analys av Kristdemokraternas analogikedja kan man konstatera att EU i sin nuvarande form är en bra lösning, men ytterligare integration inte är önskvärd enligt deras diskurs.

Tabell 4. Moderaternas diskurs om EU		
Nodalpunkt och flytande signifikant	Element som kopplas till noden	Moment som fyller elementet
EU	Sverige	Värna om Sveriges intressen i EU EU är ett medel att påverka EU ger Sverige styrka i världen Den svenska modellen
	Människor	Frihet Fred Trygghet Utveckling Fri rörlighet Gynnar den enskilda medborgaren
	Miljö	Miljövård Natur Svenskarnas förhållande till miljö Svensk innovationskraft
	Ekonomi	Jobben Arbetslinjen
	EU:s roll i världen	Lösa gränsöverskridande problem
	Samarbete	Dagens och morgondagens utmaningar
Källa: Web 4		

Moderaterna säger sig vara EU-positiva, och denna inställning kopplas till att ”opinionen till EU-medlemskapet har blivit allt mer positiv”. Det är intressant att notera i Moderaternas diskurs att de fokuserar mycket på Sverige och på de svenska väljarna. Det framträder klart att Sverige ska gynnas först och främst, och därmed att gränsen ligger så att EU och Sverige inte kan förenas i en och samma diskurs.

Också värt att notera är att miljö, jobb och EU:s roll i världen återfinns i texten som moment och inte element. Med andra ord förklaras och utvecklas inte dessa begrepp av författaren, utan dess innehåll ses som fixerad sedan tidigare.

Moderaternas analogikedja visar att problemet är om EU inte kan gynna Sverige i tillräckligt hög grad. Orsaken är att Moderaterna är måna om att ha väljarnas stöd, vilket man får genom att visa att EU kan ge oss fördelar. Lösningen är därmed att se till att få ut det bästa möjliga av samarbetet.

Tabell 5. Miljöpartiets diskurs om EU		
Nodalpunkt och flytande signifikant	Element som kopplas till noden	Moment som fyller elementet
EU	Fiskeripolitik	Bristande hänsyn till forskningsresultat Ej långsiktig hållbarhet Kortsiktiga ekonomiska vinster
	Flyktingpolitik	Trygghet Integration Svensk flyktingpolitik (generös) Murar mot omvärlden
	Jordbrukspolitik	Reformer Omodern Ansvar på nationell nivå
	Miljö	Mellanstatligt samarbete Kapitalet har företräde Överstatliga beslut nödvändiga
	Utvidgning	Folkomröstning i kandidatlandet Flexibelt samarbete Centralstyrning
	Budget	Bantas Bedrägerier
	Utrikes- och säkerhetspolitik	Sveriges röst allt svagare i världen Militärallians Fredspolitik
	Rättsliga och inrikes frågor	Rättsligt samarbete Gränsöverskridande brottslighet Invandring
	EMU	Ekonomiska risker Arbetslöshet och sociala orättvisor Mer makt till EU Odemokratisk
	Demokrati	Beslut utan debatt Öppenhet Ansvarsutkrävande Makt
Källa: Web 5		

Miljöpartiet är det parti som tar upp flest detaljfrågor i sin diskurs om EU. Miljöpartiet har en mycket omfattande beskrivning som inkluderar många fler områden än de andra riksdagspartierna. Miljöpartiet fram till ganska nyligen förespråkade att Sverige skulle lämna EU-samarbetet. Även om de har svängt i den frågan är de fortfarande kritiska till EU:s arbete, vilket tydligt framgår av deras diskurs. Flertalet moment kan uppfattas som negativa eller de positiva momenten som en bristvara.

Diskursen kring EU domineras i Miljöpartiets fall av problembeskrivningar. EU framställs som problemet och lösningen är att lämna eller förändra samarbetet i sina grunder. Nationalstaterna får en framstående roll i Miljöpartiets diskurs. Därför presenteras överstatlighet och ett tätt samarbete som icke önskvärt.

Analogikedjan kan beskrivas som att EU är problemet, eftersom de kortsiktiga ekonomiska målen är överordnade de långsiktiga miljömålen. Lösningen är ett mindre centralstyrt samarbete.

Tabell 6. Socialdemokraternas diskurs om EU		
Nodalpunkt och flytande signifikant	Element som kopplas till noden	Moment som fyller elementet
EU	Solidaritet	Bistånd Flykting- och invandringsspolitik Humanitet Rättvisa
	Ekonomi	Sysselsättning Välfärd Utveckling
	Demokrati	Direktvalda parlamentariker Öppet samhälle Delaktighet Insyn Rättssäkerhet Mänskliga rättigheter
	Utrikespolitik	EU:s starka röst i världen Gemensam biståndspolitik Fredsskapande
	Sverige	Aktiv och konstruktiv del av EU
Källa: Web 6		

Den socialdemokratiska diskursen baseras mycket på partiets ideologiska linje om solidaritet. Partiet säger sig vara positivt inställt till EU, på grund av just solidariteten. Diskursen avspeglar väl denna EU-vänliga inställning, då vi finner övervägande positiva moment.

Sverige bör ha en aktiv roll i EU säger Socialdemokraterna. Var diskursens gräns går, om Sverige inkluderas eller inte, är mindre självklart hos partiet än hos många andra riksdagspartier. På samma gång som Sverige ska vara en del av EU och påverka Unionen, finns det ändå tendenser i diskursen som framhåller att det är vi svenskar mot de andra. Den svenska identiteten är inte en självklar del av den europeiska, men den är heller inte helt självständig från EU.

Analogikedjan hos Socialdemokraterna visar att EU framställs främst som en lösning, som kan leda till en rättvisare värld. Problemen kommer utifrån (hot mot säkerheten, orättvisor i världen). Lösningen är EU och ett samarbete mellan alla världens länder.

Tabell 7. Vänsterpartiets diskurs om EU
--

Nodalpunkt och flytande signifikant	Element som kopplas till noden	Moment som fyller elementet
EU	EMU	Arbetslöshet Sociala orättvisor Federal stormakt Odemokratisk centralbank Marginella fördelar
	Utrikes- och försvarspolitik	Övergiven självständighet Neutralitetspolitik Militarisering Alliansfrihet Tredje världen (byråkrati, snedvriden konkurrens)
	Miljö	Internationellt samarbete Demokratibrist Fri rörlighet
	Flyktingpolitik	Yttre gränser FN:s flyktingkonvention Mänskliga rättigheter Byråkrati
	Öppenhet och demokrati	Ansvarsutkrävande Byråkrati Monopol att utarbeta lagar Politisk lagtolkning Nationella parlament
	Sverige i EU	Utträde Superstat Delstat
	Jordbrukspolitik	Dyr Ineffektiv Osolidarisk
	Jämställdhet	Välfärdspolitik/låg inflationsmål Ekonomisk politik
	Utvidgning	Suveränitet Diskriminering
	Källa: Web 7	

Vänsterpartiet är det mest extrema partiet i Riksdagen i sin EU-kritik. De vill att Sverige ska lämna samarbetet, och tveklöst ser de flest negativa aspekter av EU. Deras diskurs är också tydlig: EU är ett problem. Lösningen är att lämna samarbetet, eftersom en förändring inte är genomförbar. Deras grundläggande kritik baseras på uppfattningen att EU är ett marknadsliberalt projekt, vilket är oförenligt med Vänsterpartiets ideologi. Det är svårt att finna några moment som kan uppfattas positivt hos Vänsterpartiet.

Vänsterpartiet beskriver EU som en motståndare till en önskvärd utveckling. Den diskursiva gränsen är tydligt dragen mellan EU och Sverige. Jag vill dock

påpeka att Vänsterpartiet är unikt i sin diskurs i avseendet att denna är mycket starkt baserad på partiets ideologi, varför även de andra partierna kritiserar och inte bara EU. Därför vill jag poängtera att Vänsterpartiets kritik är inte bara emot EU som ett politiskt fenomen. Partiets diskurs är den som minst kan betraktas som en självständig och klart avgränsad EU-diskurs. I de övriga riksdagspartiernas diskurser blandas det i mycket liten omfattning frågor som inte direkt rör EU-frågan med andra frågor.

Analogikedjan visar partiets kritik tydligt: problemet är EU, orsaken är att EU har ”fel” ideologiska grunder, och lösningen är att upplösa den.

3.2 Den diskursiva kampen

Finns det en diskursiv kamp kring begreppet EU i Sverige? Det faktum att partierna inte är överens om en gemensam europapolitik medför inte automatiskt att det bedrivs en diskursiv kamp kring EU. Den diskursiva kampen är först ett faktum om det kan påvisas att partierna försöker knyta ordet ”EU” till olika begrepp och därmed få väljarna att associera till olika sociala fenomen när de hör ordet ”EU”. För detta krävs alltså att partierna försöker tolka de element som finns kring nodalpunkten olika.

Man kan dela upp partierna som EU-vänliga och EU-kritiska. Denna indelning görs av partierna själva, men framgår också tydligt vid analysen av texterna. De EU-kritiska partierna är Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Vänsterpartiet utmärker sig särskilt genom att vara det enda parti i Riksdagen idag som kräver att Sverige lämnar EU-samarbetet. Folkpartiet utmärker sig som det mest EU-vänliga parti, genom att vara det första partiet som aktivt arbetar för att Sverige ska fördjupa samarbetet och gå med även i det monetära samarbetet. De andra fyra riksdagspartierna säger sig ha en positiv inställning till EU, även om deras diskurser tyder på en viss kritik och betänksamhet.

Av analysen ovan framgår att det finns några centrala begrepp (element) som samtliga partier tar upp. Dessa är:

1. Ekonomi (inklusive EMU)
2. EU:s utrikespolitik
3. Demokrati
4. Miljöfrågor
5. Samarbete

Sammanställningen av dessa punkter gjordes genom en egen kategorisering av diskurserna. Vissa frågor, som t.ex. EU:s utvidgning nämns i nästan samtliga texter. Anledningen till att utvidgningen inte tas upp som ett element är att de flesta partier inkluderar denna fråga i EU:s utrikes- eller inrikespolitik. På samma sätt har ekonomifrågorna slagits samman med diskussionerna kring EMU. Solidaritet, som har fått en central roll i den socialdemokratiska diskursen har

tagits upp på ett eller annat sätt som en del av andra frågor hos vissa andra partier. Därför betraktas solidaritet inte som ett eget element trots dess centrala roll i den socialdemokratiska diskursen.

Ur ett diskursivt perspektiv är det intressant att analysera diskursordningen. Nedan kommer jag att visa vilka områden det råder oenighet om.

1. EU:s ekonomi

Tabell 8. De svenska riksdagspartiernas diskurser om EU:s ekonomi (sammanfattning)		
Nodalpunkt och flytande signifikant	Element som kopplas till noden av partierna	Moment som fyller elementet (partibeteckning inom parantes)
EU	Ekonomi och EMU	Självständig Riksbank (C) Kris (C) Kontroll (C)
		Stark valuta (FP) Ekonomisk tillväxt (FP)
		Konkurrenskraft (KD) Jobb och välfärd (KD)
		Jobben (M) Arbetslinjen (M)
		Ekonomiska risker (MP) Arbetslöshet och sociala orättvisor (MP) Mer makt till EU (MP) Odemokratisk (MP)
		Sysselsättning (S) Välfärd (S) Utveckling (S)
		Arbetslöshet (V) Sociala orättvisor (V) Federal stormakt (V) Odemokratisk centralbank (V) Marginella fördelar (V)

Partierna beskriver EU:s ekonomi och det monetära samarbetet mycket olika. De EU-vänliga partierna pekar på ”ekonomisk tillväxt” och skapandet av ”jobb” och ”sysselsättning”, på samma gång som EU-skeptiker ser motsatsen: ”arbetslöshet”, ”ekonomiska risker” och maktöverföring till EU.

Den diskursiva kampen är tydlig och kan sägas handla om en positiv bild av EU som ekonomisk aktör som gagnar medlemsländernas ekonomier mot en negativ bild av en överstatlig supermakt som övertar nationalstaternas befogenheter.

Den verkliga frågan ligger i om partierna ser de ekonomiska frågorna som ett gemensamt problem eller något som uppkommer och kan lösas inom nationalstaternas gränser. Bilden skiljer sig markant också mellan höger- och vänsterpartierna. Anledningen kan vara de ideologiska motsättningarna.

2. EU:s utrikespolitik

Tabell 9. De svenska riksdagspartiernas diskurser om EU:s utrikespolitik (sammanfattning)		
Nodalpunkt och flytande signifikant	Element som kopplas till noden av partierna	Moment som fyller elementet (partibeteckning inom parantes)
EU	EU:s utrikespolitiska roll	Fred (C) Handel (C) Brottsbekämpning (C) Miljö (C) Utveckling (C) Minska klyftorna (C) Bistånd (C) Generös asylpolitik (C)
		Motverka krig, förtryck, fattigdom och terrorism (FP) Human flyktingpolitik (FP)
		Solidaritet (KD) Medmänniskor (KD) Bekämpa världsfattigdom och sjukdomar (KD)
		Att lösa gränsöverskridande problem (M)
		Sveriges röst allt svagare i världen (MP) Militärallians (MP) Fredspolitik (MP) Gränsöverskridande brottslighet (MP) Invandring (MP)
		EU:s starka röst i världen (S) Gemensam biståndspolitik (S) Fredsskapande (S)
		Övergiven självständighet, neutralitetspolitik och alliansfrihet (V) Militarisering (V) Tredje världen (byråkrati, snedvriden konkurrens) (V)

Återigen kan vi tydligt se hur olika samma fråga tolkas av riksdagspartierna. Diskursen handlar mycket om en stark gemensam röst och om att arbeta för konfliktlösning på en fredlig väg hos de EU-vänliga partierna, medan EU-motståndarna fokuserar på det Sverige får ge upp vid ett medlemskap: alliansfrihet och en egen ställning på världsarenan. Den diskursiva kampen när det gäller EU:s utrikespolitik utkämpas av partierna med moment som är ganska långt ifrån varandra. De positivt laddade begreppen som ska fylla elementet skulle kunna vara varandras motsatser: ”EU:s starka röst” (S) och ”EU:s internationella roll” (C) mot ”Sveriges allt svagare röst” (MP). Tydligt är att positionerna är ganska långt ifrån varandra, och att diskursen är instabil när det gäller detta område.

3. Demokrati

Tabell 10. De svenska riksdagspartiernas diskurser om demokrati och EU (sammanfattning)		
Nodalpunkt och flytande signifikant	Element som kopplas till noden av partierna	Moment som fyller elementet (partibeteckning inom parantes)
EU	Demokrati	Byråkrati (C)
		Maktkoncentration (C)
		Smalare men vassare EU (C)
		Legitimitet (C)
		Respekt för människor (C)
		Ansvarsutkrävande (C)
		Delaktighet (C)
		Skapa fred (FP)
		Rättvisa (FP)
		Utveckling (FP)
		Demokratiskt styre (KD)
		Mänskliga rättigheter (KD)
		Beslut utan debatt (MP)
		Öppenhet (MP)
		Ansvarsutkrävande (MP)
		Makt (MP)
		Direktvalda parlamentariker (S)
		Öppet samhälle (S)
		Delaktighet (S)
		Insyn (S)
		Rättssäkerhet (S)
		Mänskliga rättigheter (S)
		Ansvarsutkrävande (V)
		Byråkrati (V)
		Monopol att utarbeta lagar (V)
		Politisk lagtolkning (V)
		Nationella parlament (V)

Partierna är ganska ense om vad begreppet demokrati bör innehålla: öppenhet, ansvarsutkrävande och insyn. Alla partier verkar vara överens om att EU har en positiv inverkan på den demokratiska utvecklingen i världen. Likväl ifrågasätter de EU-skeptiska partierna (och även Centerpartiet) om EU som politisk institution kan anses uppfylla de kraven som ställs på en nationalstat för att vara demokratisk. Därmed får frågan snarare en annan betydelse: ska EU ses som en nationalstat och jämföras på samma villkor? Trots denna oenighet verkar begreppet ”demokrati” vara något som de svenska riksdagspartierna fixerar på liknande sätt i deras diskurser.

Det är naturligtvis inte så förvånande, med tanke på att demokrati som en politisk diskurs är ganska väl fixerad och normaliserad i vårt medvetande, som något positivt och önskvärt. Väl medveten om att begreppets definition är långt

ifrån obestridd, kan det konstateras att i samband med EU-frågan är tolkningen ganska enig bland de svenska riksdagspartierna. Det som är uppseendeväckande är snarare att det dyker upp som en redan fixerad del av diskursen i samband med EU och hos flera partier kan begreppet ses som ett moment och inte ett element.

Den diskursiva kampen, i den mening den kan påvisas, avser i denna fråga om EU besitter de demokratiska egenskaperna eller inte. (Kampen handlar alltså inte om själva begreppet ”demokrati”.) Detta visar nodalpunktens betydelse i samband med den diskursiva analysen. Utan EU som nodalpunkt kunde vi se demokrati som en fixerad diskurs. Kopplad till EU måste den ändå ses som ett element. Kanske i mindre omfattning än de andra elementen, men trots det är demokrati en del av den diskursiva kampen.

4. EU och miljöfrågor

Tabell 11. De svenska riksdagspartiernas diskurser om miljöfrågor (sammanfattning)		
Nodalpunkt och flytande signifikant	Element som kopplas till noden av partierna	Moment som fyller elementet (partibeteckning inom parantes)
EU	EU och miljöfrågor	Globala frågor * (C)
		Tuff politik (FP)
		Bindande regler (FP)
		Samarbete-klimatförändringar**
		Jordbrukspolitik (Konsument; Hälsa; Avreglering) (FP)
		Samarbete *** (KD)
		Miljövård (M)
		Natur (M)
		Svenskarnas förhållande till miljö (M)
		Svensk innovationskraft (M)
Mellanstatligt samarbete (MP)		
Kapitalet (<i>har företräde</i>) (MP)		
Överstatliga beslut (<i>nödvändiga</i>) (MP)		
Jordbrukspolitik (Reformer; Omodern; Ansvar på nationell nivå) (MP)		
(S)****		
Internationellt samarbete (V)		
Demokratibrist (V)		
Fri rörlighet (V)		
Jordbrukspolitik (Dyr; Ineffektiv; Osolidarisk) (V)		

*C använder ordet ”miljö” som ett moment som kopplas till elementet ”globala frågor”.

** FP använder ordet ”klimatförändringar” som ett moment som kopplas till elementet ”samarbete”.

*** KD använder ordet ”miljö” som ett moment som kopplas till elementet ”samarbete”.

**** Socialdemokraterna använder inte miljön som ett element, utan snarare som ett moment, i sammanhang som ”EU ska stå på människornas och miljöns sida” (Web 6).

Miljöfrågan tycks vara något som alla betonar vikten av, men få talar om vad den innebär. Konstigt nog är det svårt att finna några moment som partierna vill knyta till miljön. Anledningen kan vara att miljö bör betraktas som ett moment (vars diskurs är fixerad). Det som talar emot det är dock att det uppenbarligen pågår en viss diskussion om vad miljö ska betyda, och inte minst om på vilken nivå miljö bör placeras. Moderaterna ser miljöproblematiken som något som ska knytas till Sverige medan Centerpartiet använder miljö som ett moment för att beskriva de globala frågorna.

I övrigt kan man säga att just i miljöfrågan som enda fråga framträder det en tydlig höger-vänster skillnad, där partier som är placerade på den vänstra sidan av den politiska kartan kopplar miljön och klimatproblemen till högerens ekonomiska ideologi (t.ex. Vänsterpartiet menar att den fria rörligheten försämrar klimatet (Web 7) och Miljöpartiet att kapitalet har företräde inför miljöfrågorna (Web 5)). De partier som säger sig stå längre till höger ser inte miljön i lika hög grad knutet till politiska fenomen, utan snarare associerar ordet till ”natur” och ”klimat”, vilka är mer politiskt neutrala moment.

Den diskursiva kampen i miljöfrågan kan liknas vid demokratidiskursen, i avseendet att själva begreppet tycks vara ganska fixerad, ända tills det knyts till nodalpunkten EU.

5. Samarbete

Tabell 12. De svenska riksdagspartiernas diskurser om samarbete (sammanfattning)		
Nodalpunkt och flytande signifikant	Element som kopplas till noden av partierna	Moment som fyller elementet (partibeteckning inom parantes)
EU	Samarbete mellan medlemsländerna	Maktfördelning (C) Icke-centralisering (C) Subsidiaritetsprincipen (C)*
		Gemensamma lösningar på gemensamma problem (FP) Internationell brottslighet (FP) Klimatförändringarna (FP)
		Gemenskap (KD) Fredlig konfliktlösning (KD) Gemensamma intressen (KD) Mångfald (KD) Konkurrensfrågor (KD) Miljö (KD)
		Dagens och morgondagens utmaningar (M)
		Flexibilitet (MP)
		Bistånd (S) Flykting- och invandringspolitik (S) Humanitet (S) Rättvisa (S)
		Internationellt samarbete (V)

* Centerpartiet tar inte upp just begreppet ”samarbete”, däremot diskuterar de federalism. Med federalism menar de just det väsentliga i detta element, nämligen hur samarbetet ser/bör se ut.

Begreppet samarbete handlar om den grundläggande inställningen mot EU. I vilka frågor bör medlemsländerna samarbeta och vilka frågor bör ligga kvar på nationell nivå? Därmed har frågan en stark koppling till hur diskursen avgränsas, den påverkar starkt vilka frågor tas upp som en del av EU. ”Samarbete” kan ses som kärnan i den diskursiva kampen och är också det mest normativa av alla element. Denna diskurs innefattar ofta partiernas önskan om hur EU bör se ut. Därför är det inte förvånansvärt att denna diskurs är den mest svåravgränsade. Den rör nästan samtliga andra diskurser och inkluderas i många av dem.

Den tydligaste skillnaden framträder här mellan de EU-vänliga och EU-kritiska partierna. Medan Vänsterpartiet vill att ”samarbete” ska vara en del av det diskursiva fältet (uteslutas ur diskursen), får den en central roll i Kristdemokraternas och Folkpartiets diskurser, där ”utträde” är det diskursiva fältet.

Sammanfattningsvis kan vi besvara frågan om det drivs en diskursiv kamp med ett otvetydigt ja. Studien visar att de svenska riksdagspartierna inte är helt överens om frågorna kring EU, och dessutom beskriver de EU på olika sätt och kopplar olika innebörder till ordet och därmed pågår det en diskursiv kamp.

I vissa frågor råder det dock permanens medan andra områden är mer kontingenta. Det är intressant att lägga märke till vilka politiska fenomen det råder enighet om, vars betydelse är mer fixerad och vilka som det råder störst oenighet kring (Winther Jørgensen & Phillips 2000:135). Det element som kan ses som mest fixerad är ”demokrati” och ”miljö”.

Det är tydligt att EU är ett omtvistat begrepp. Men i diskursordningen finner vi även några ämnen som alla verkar vara överens om. Dessa punkter kan ses som fixerade delar av diskursen:

1. EU främjar freden i Europa och den demokratiska utvecklingen i världen.
2. EU är naturligt sammankopplad med de västeuropeiska värderingarna som innefattar demokrati (även om EU inte anses vara en demokratisk institution av alla), rättssäkerhet och respekt för de mänskliga rättigheterna.
3. EU bör hjälpa tredje världen genom bistånd och genom att främja demokratin.
4. EU:s jordbrukspolitik behöver reformeras och moderniseras.

Dessa är alltså frågor som inte ingår i den diskursiva kampen som diskuterades ovan.

3.2.1 Sveriges plats i diskursen

Som det beskrivs ovan är det olika hur partierna ser på Sveriges roll i diskursen om EU. Det är inte bara en intressant utan även en informativ aspekt. I ett samhälle där EU-samarbetet är helt accepterat, och där integrationen får företräde inför de lokala problemen bör nationalstaten ses som en naturlig och integrerad del av EU. I det motsatta fallet är EU snarare något utöver ”oss”, vilket också begränsar diskursen. EU:s problem är ”deras”, som ibland blir ”våra”. I det första fallet ser man inte EU som en orsak till problemen, lika lite som man ser nationalstaten som ett problem i det andra fallet. Om EU tas för givet och om EU:s roll inte ifrågasätts, blir den europeiska integrationen en naturlig del av den politiska diskursen. Detta kan ske på bekostnad av nationalstatens roll.¹

Vid en överblick av bilden som framträder i de svenska partiernas diskurser kan vi konstatera att fallen där Sverige står som en motpart till EU är dominerande. Även de partier som förespråkar ett svenskt medlemskap väljer att tydligt visa att de värnar om svenskheten. Tydligast är kanske Moderaterna som i klartext säger att de vill ”värna om Sveriges intressen” i EU (Web 4). Folkpartiet är det enda parti som söker ”[g]emensamma lösningar på gemensamma problem” (Web 3), och alltså närmar sig en diskurs där Sverige ses som en del av EU.

Sammanfattningsvis drar jag slutsatsen att riksdagspartierna är ganska långt ifrån att se Sverige som en naturligt integrerad del i EU. Orsakerna kan vara många: det ganska sena inträdet, de kulturella olikheterna eller det geografiska avståndet till EU:s centrum. Att söka svaret kan kanske vara en bra frågeställning till en annan studie.

3.2.2 Det diskursiva fältet

Det finns en mängd möjliga innehåll som inte knyts till ett tecken, vilka utesluts ur diskursen. ”Det diskursiva fältet är en reservoar av betydelseutskrivningar som tecken har haft eller har i andra diskurser, men som ignoreras i den specifika diskursen för att skapa entydighet” (Winther Jørgensen & Phillips 2000:34). Genom att analysera det diskursiva fältet får vi en uppfattning om diskursens gränser.

Det har redan framgått av analysen ovan att vissa partier vill utesluta frågor som andra ser som en naturlig del av diskursen. Dessa frågor diskuterades i samband med den diskursiva kampen. I detta avsnitt vill jag peka på några frågor som inget av riksdagspartierna inkluderar i sina texter. Det hör till frågans natur att det är omöjligt att få med allt. Jag vill därför bara nämna några enstaka idéer som skulle kunna ingå i diskursen men som utesluts.

---

¹ Ovan diskuterade jag att just identitetsfrågor är särskilt lämpade att studera genom diskursanalys (se punkt 1.3.4). Jag har också påpekat att min uppsats inte kommer att välja detta spår för en fördjupning. Jag vill ändå nämna att som ett tänkbart forskningsprojekt bör det lämpa sig att undersöka just hur omvärlden påverkar både den europeiska och den nationella identiteten, och diskursteori kan vara ett lämpligt verktyg för detta.

Det första som jag tänker på är att den enskilda människan inte är i fokus. Moderaterna pekar på vikten att få medhåll, men individen verkar inte ha plats i diskursen. Trots att EU påverkar väldigt många detaljer i vår vardag har politikerna inte inkluderat det personliga perspektivet i diskursen.

Lika lite diskuteras EU:s ideologiska grund, förutom av Vänsterpartiet. En delvis förklaring kan vara att en del av detta perspektiv innefattas av begreppen demokrati och att EU så starkt kopplas samman med våra västerländska värderingar.

4 Slutord

”Diskursteorin är intresserad av att förstå och tolka socialt producerade innebörder...” (Howarth 2007:145). Denna studie hade som mål att visa och förklara skapandet av bilden om EU i Sverige genom analysen av diskurserna kring begreppet. Ovan citat visar tydligt hur teorin knyter samman denna studie.

Uppsatsens frågeställningar, om hur den svenska EU-diskursen kan beskrivas och vilka centrala element som kan påvisas ingå i diskursen samt om det finns en ”diskursiv kamp” mellan de svenska riksdagspartiernas bild av EU och hur den ser ut, beskrevs i kapitel 3. Jag pekade ut de bitar som EU-mosaiken består av. De frågor som det råder oenighet om och de som partierna är överens om. Vi kunde se en tydlig skillnad mellan diskurserna hos de EU-vänliga och EU-kritiska partierna.

Hur har kunskapen ökat med denna studie? Resultatet och analysen visar inte något oväntat eller revolutionerande. Däremot menar jag att studien ger oss en mer nyanserad bild om hur EU beskrivs och om hur vi uppfattar EU i Sverige. Den kan också hjälpa till att förklara varför vi uppfattar EU som vi gör. En diskursiv analys berör därtill aspekter av EU som annars är mindre synliga: frågan om identitet samt om makten över våra tankar och handlingar. Dessutom ser jag potential i följdfrågorna som kan vidga våra vyer: vilka frågor utesluts ur EU-debatten, och vilka bör ingå som en naturlig del? Mosaiken kanske har flera bitar, detaljer, som vi inte ser idag, men som kan vara viktiga.

5 Referenser

- Bergström, Göran – Boréus, Kristina, 2005. *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.
- Erlingsson, Gissur Ó – Håkansson, Anders – Johansson, Karl Magnus – Mattson, Ingvar, 2005. *Politiska partier*. Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael – Oscarsson, Henrik – Wängnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Tredje upplagan. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Howarth, David, 2007. *Diskurs*. Malmö: Liber.
- Laclau, Ernesto – Mouffe, Chantal, 2008. *Hegemonin och den socialistiska strategin*. Stockholm: Vertigo Förlag.
- Stavrakakis, Yannis, 2005. "Passions of Identification: Discourse, Enjoyment, and European Identity." Pages 68-92 in Howarth, David – Torfing, Jacob, (eds.), *Discourse Theory in European Politics. Identity, Policy and Governance*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Torfing, Jacob, 2005. "Discourse Theory. Achievements, Arguments, and Challenges." Pages 1-32 in Howarth, David – Torfing, Jacob, (eds.), *Discourse Theory in European Politics. Identity, Policy and Governance*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Winther Jørgensen, Marianne – Phillips, Louise, 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Elektroniska resurser:

Web 1: Centerpartiets hemsida, besökt den 7 april 2009.

<http://www.centerpartiet.se/>

Centerpartiets textmaterial om Europa och EU återfanns på följande undersidor:

<http://www.centerpartiet.se/Var-politik/Politik-A---O/EU/EMU/>

<http://www.centerpartiet.se/Var-politik/Politik-A---O/EU/EU/>

<http://www.centerpartiet.se/Var-politik/Politik-A---O/EU/Lissabonfordraget/>

Web 2: Folkpartiets hemsida, besökt den 7 april 2009. <http://www.folkpartiet.se/>

Folkpartiets textmaterial om Europa och EU återfanns på följande undersidor:

<http://www.folkpartiet.se/FPTemplates/QuickFacts.aspx?id=20483&pID=133>

[1](#)

<http://www.folkpartiet.se/FPTemplates/QuickFacts.aspx?id=20483&pID=512>

[4](#)

<http://www.folkpartiet.se/FPTemplates/QuickFacts.aspx?id=20483&pID=1330>
<http://www.folkpartiet.se/FPTemplates/QuickFacts.aspx?id=20483&pID=47901>

Web 3: Kristdemokraternas hemsida, besökt den 7 april 2009.

<http://kristdemokraterna.se/>

Kristdemokraternas textmaterial om Europa och EU återfanns på följande undersidor:

<http://kristdemokraterna.se/VarPolitik/Politikomraden/Europasamarbetet.aspx>

http://kristdemokraterna.se/VarPolitik/Politikomraden/~/_media/Files/VarPolitik/Faktablad/eu_fakta.pdf.ashx

Web 4: Moderaternas hemsida, besökt den 7 april 2009. <http://www.moderat.se/>

Moderaternas textmaterial om Europa och EU återfanns på följande undersidor:

<http://www.moderat.se/web/Europa.aspx#%22europa%20beh%F6ver%20modertat%20politik%22>

Web 5: Miljöpartiets hemsida, besökt den 7 april 2009.

http://mp.se/templates/Mct_177.aspx?number=165788

Miljöpartiets textmaterial om Europa och EU återfanns på följande undersidor:

http://mp.se/templates/Mct_78.aspx?avdnr=12329&number=111314

http://mp.se/templates/Mct_78.aspx?avdnr=12329&number=111313

http://mp.se/templates/Mct_78.aspx?avdnr=12329&number=111324

http://mp.se/templates/Mct_78.aspx?avdnr=12329&number=111315

http://mp.se/templates/Mct_78.aspx?avdnr=12329&number=111321

http://mp.se/templates/Mct_78.aspx?avdnr=12329&number=111311

http://mp.se/templates/Mct_78.aspx?avdnr=12329&number=111310

http://mp.se/templates/Mct_78.aspx?avdnr=12329&number=111320

http://mp.se/templates/Mct_78.aspx?avdnr=12329&number=111319

http://mp.se/templates/Mct_78.aspx?avdnr=12329&number=111322

Web 6: Socialdemokraternas hemsida, besökt den 7 april 2009.

<http://www.socialdemokraterna.se/>

Socialdemokraternas textmaterial om Europa och EU återfanns på följande undersidor:

<http://www.socialdemokraterna.se/Var-politik/Var-politik-A-till-O/Europa/>

<http://www.socialdemokraterna.se/Var-politik/Var-politik-A-till-O/Europa/Ett-solidariskt-Europa/>

Web 7: Vänsterpartiets hemsida, besökt den 7 april 2009.

<http://www.vansterpartiet.se/>

Vänsterpartiets textmaterial om Europa och EU återfanns på följande undersidor:

http://www.vansterpartiet.se/index.php?option=com_content&view=article&id=182:eu-och-emu&catid=419:vanlig-fragar&Itemid=816

Web 8: Statistik från Statistiska Centralbyrån om valet till Europaparlamentet 2004, besökt den 28 april 2009.
http://www.scb.se/statistik/_publikationer/ME0111_2004A01_BR_02_ME07_SA0501.pdf

Web 9: Sverigedemokraternas hemsida om deras EU politik, besökt den 7 maj 2009: <http://www.sverigedemokraterna.eu/politik.php>